

VI EVROPSKA KONFERENCIJA O FX KREDITIMA, BARCELONA 18/05/2017

Naslov prezentacije: FX krediti u Srbiji
Govornik: advokat Jelena Pavlović, član Upravnog odbora Udruženja za zaštitu korisnika bankarskih usluga CHF Srbija

Poštovane dame i gospodo,

Kao prvo, želela bih da istaknem da mi je veliko zadovoljstvo i čast da danas budem ovde sa Vama i da podelim iskustva u vezi FX kredita.

Hvala Vam puno za organizovanje ove veoma važne konferencije i za pozivanje našeg Udruženja iz Srbije.

Moje ime je Jelena Pavlović, ja dolazim iz Beograda; takođe sam korisnik kredita indeksiranog u švajcarskim francima i jedan od članova upravnog odbora CHF Srbije.

Promocija CHF indeksiranih kredita u Srbiji počela je septembra 2005.godine, od strane Ministarstva finansija. To je bio prvi oglas za ove kredite - na web strani Ministarstva finansija. Direktno iz Beča, zajedno sa predstavnicima HVB banke (danas je to Unicredit banka) naš ministar finansija je rekao da će ponuda HVB banke sa kamatom od 4,5% biti najpovoljniji stambeni kredit u Srbiji. U toj reklami, rekao je da će kredit biti indeksiran u švajcarskom franku (šta god to značilo, obzirom da je to bio prvi put da se u Srbiji pominje indeksiran kredit).

Nakon HVB banke, još 14 banaka je napravilo ovaj "neodoljiv" CHF indeksiran kreditni proizvod (uglavnom banke iz Austrije - Erste banka, Raiffeisen banka, Hipo Alpe Adria banke, iz Grčke - EFG banka, Piraeus banka, Alfa banka i Vojvođanska banka, Marfin banka, a zatim Inteza banka, KBC banka, Komercijalna, OTP Privredna banka i Volksbank). Samo šest banaka nije ponudilo ove kredite.

U vreme plasmana ovih kredita, banke su vršile veoma agresivnu reklamnu kampanju, nudeći CHF i euro indeksi rane kredite; kamata je bila od 3,9% - 8% na CHF indeksirane kredite, dok je ponuda za evro indeksirane kredite bila oko 3% veća.

Nikoni je informisao potrošače o ozbiljnom riziku u korelaciji sa CHF indeksiranim kreditima. Banke su prvo ove kredite dale zaposlenima, a zatim su zaposleni rekli potrošačima da i oni imaju taj sjajan kredit i da ga klijent može kasnije pretvoriti u evro indeksiran kasnije. Ovaj koncept je takođe meni predstavljen, od mog bankarskog službenika.

To je bila dobro organizovana zamka i banke sada koriste argument da su klijenti sami izabrali jeftiniji kredit.

Ali, nema saglasnosti klijenta, ako isti nije informisan o proizvodu. Kada potrošač ima pravo da bude informisan, onda banka ima obavezu da ga informiše.

U Srbiji ima oko 22.000 CHF indeksiranih stambenih kredita, što znači da je najmanje 100.000 ljudi direktno pogođeno ovim kreditima.

Paralelno sa reklamnom kampanjom ministra finansijaza CHF indeksirane kredite, Vlada Republike Srbije osnovala je korporaciju nazvanu Nacionalna korporacija za osiguranje stambenih kredita. Svi su mislili da je to sjajno, da će naša država pomoći ljudima, prvenstveno mladim porodicama da kupe prvi stan.

Ali to nije bilo osiguranje. U 2013. godini, kada je raskinut prvi osiguran kredit, otkriveno je da je samo banka je osigurana, kao i da to nije osiguranje, već garancija da će Nacionalna korporacija platiti banci svaku neplaćenu ratu kredita do prodaje stana, a zatim do 75 % neto gubitka banke. Nakon plaćanja, Korporacija zahteva od potrošača da on sve refundira. Ovo je bila druga prevara. Potrošači su platili za to osiguranje od 2-4.2% kredita, da bi bili sigurni, a niko im rekao da je ovo druga zamka.

Zbog toga što je oko 22.000 CHF indeksiranih kredita osigurano (nezvanično namodapostoji oko 36.000 CHF indeksiranih stambenih kredita) banke u Srbiji nemaju ozbiljan kreditni rizik. Zapravo, sa državnim garancijom, banke uopšte nemaju kreditni rizik.

Kako banke nemaju kreditni rizik njihovog neprihvatljivog rizičnog proizvoda, centralna banka nije zainteresovana za rešavanje ovog problema, Vlada nije zainteresovana.

U vreme plasmana ovih kredita, guverner centralne banke gospodin Radovan Jelašić izjavio je da je ovaj kredit može biti rizičan i dao savet potrošačima da čitaju portale mađarske centralne banke, austrijske centralne banke, švajcarske centralne banaka (na jeziku koji potrošači ne razumeju). On nikada nije objasnio šta je rizično u ovim kreditima, niti je centralna banka kao regulator naložila 1. da banka mora objasniti potrošačima ovaj veoma kompleksni pravni posao na transparentan način i 2. da banka mora biti profesionalac kada vrši kreditnu analizu za ovu vrstu valutnog sporazuma, obzirom da potrošači u Srbiji nemaju nikakve veze sa CHF valutom i da su njihovi izvori prihoda (koji su u dinarima) apsolutno neusklađeni sa rastom anuiteta i glavnice koji su izraženi u CHF valuti.

Potrošači FX kredita su odlučili da se udruže onda kada su shvatili da stvari idu u potpuno pogrešnom smeru, da naša centralna banka nije učinila ništa da zaštiti potrošače i da neće učiniti ništa da koriguje efekte nefer bankarske prakse, da naša Vlada nije zainteresovana za rešavanje problema i da sudovi imaju veliko poštovanje prema bankarskom sektoru a vrlo, vrlo malo znanja o tome kako bankarski sektor danas funkcioniše.

Kao rezultat toga, bilo je mnogo sudskih odluka u kojima se navodi da je ugovor zakonit, osim jedne odredbe - to je odredba koja definiše pravo banke da jednostrano promeni kamatnu stopu u bilo kom trenutku. Upravo na toj klauzuli su neki pokušali da ceo ugovor oglašavaju ništavim - navodeći da kada se kamatna stopa može promeniti odlukom banke, da

tada predmet ugovora nije određen te da je ugovor ništav u celosti. To je bila vrlo rizična i opasna praksa, sa dosta slučajeva koji su, sa velikim brojem odbijajućih presuda, naneli veliku štetu svim korisnicima kredita u Srbiji

Tokom 2013.godine, kolektivna zaštita korisnika kredita je onemogućena odlukom Ustavnog suda, samo 45 dana nakon pokretanja prve kolektivne tužbe upravo u materiji CHF indeksiranih kredita.

Mi danas nemamo pravno sredstvo za kolektivnu zaštitu, a što je takođe jedan od ciljeva našeg Udruženja.

Imamo samo redovan sudski postupak, koji zaista traje godinama, te su potrošači koji su veoma ekonomski iscrpljeni, sa visokim sudskim troškovima u veoma lošem položaju.

Situacija je još gora jer postoje mnoge odbijajuće sudske presude; u ovom momentu, pred Vrhovnim sudom se nalazi par revizija i očekujemo da će se prve pozitivne stvari desiti tokom ove godine. Jako je tužno za jednu zemlju kada građani ne veruju da će sud biti profesionalan i nezavistan.

Kao advokat verujem da će se ova borba pozitivno rešiti, jer prevarni ugovori jednostavno ne mogu da izdrže test legalnosti i pravičnosti.

Banke u Srbiji nemaju nikakav dokaz da su upozorili klijente na specifičnu prirodu ovih kredita, dvostrukog valutnog rizika (jer u Srbiji evro nije zvanična valuta), banke nemaju pravne argumente za indeksirane kredite, već jedino tu vrlo lošu, negativnu sudsku praksu.

Zato je strana praksa - Španije, Italije, Hrvatske, Francuske, Poljske itd je veoma važna za nas u Srbiji.

Paradoks je da u Srbiji ovi ugovori nisu samo nepravični, već su i nezakoniti.

Indeksiran kredit nije standardni ugovor o kreditu. To je kompleksan ugovor koji se sastoji od dva sporazuma.

Prvi je ugovor o kreditu (tri važna elementa su: primljena glavica -novac koji je korisnik zaista od banke primio, rok i kamata).

Drugi ugovor je ugovor o korišćenju finansijskog instrumenta.(počinje valutnom zamenom glavnice).

Međutim, korišćenje finansijskih instrumenata je bilo zabranjeno za rezidente u Srbiji do 2011. godine.

U tom smislu, presuda španskog Vrhovnog suda broj 323 iz 2015.godine je zaista veoma važna za nas.

Uprkos činjenici da naš Zakon o tržištu hartija od vrednosti definiše vrlo precizno šta je finansijski instrument, uprkos činjenici da mnoge banke u Srbiji u finansijskim izveštajima prepoznaju korišćenje finansijskog instrumenta, kroz MRS (međunarodni računovodstveni standard) 39, dokazivanje toga na sudu je specijalna misija.

Prva misija našeg Udruženja informisanje i razbijanje pogrešnih predrasuda. Kao udruženje nemamo mnogo zvaničnih članova, ali još važnije u ovom trenutku jeste da imamo veoma mnogo pratioca.

Sigurna sam da će ovaj problem biti rešen u Srbiji, ali zaista treba vrlo mnogo energije, rada i strpljenja. Takođe verujem da je ovo samo prvi korak koji će bankarsko poslovanje učiniti više etičkim i verujem da je to misija svakog pojedinačnog potrošača.

Banke koje nisu odgovorni kreditori su vrlo opasni za sve potrošače i za državni budžet.

Indeksirani krediti u CHF su oduvek bili vrlo profitabilan bankarski proizvod, ali mi zaista treba da povedemo računa o proizvodu prirode koji je važniji, a to je čovek.

Neodgovorno kreditiranje mora biti zaustavljeno i pojedinci koji su stvorili ovaj proizvod opasan za ljude, zajedno sa pojedincima koji su bili u obavezi da zabrane ovaj opasan proizvod, ali nisu, moraju biti zakonski sankcionisani.

Tek tada govorimo o pravdi i odgovornosti. To nije previše. To je neophodno ako zaista želimo da zaustavimo nemoralno i neprofesionalno ponašanje.

Mnogo Vam hvala na pažnji. Želim Vam uspeh.